

Muuttuva Kymenlaakso

Kymenlaakson tulevaisuusverstas 2021, loppuraportti

Irina Kujanpää
Kati Viljakainen
3.5.2021

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Muuttuva Kymenlaakso	5
Tulevaisuuskenttä-työkalu.....	5
Esiin nousseita muutosilmiöitä	5
Muutosilmiöiden jatkotarkastelu	11
Muutosilmiöistä tulevaisuusnäkyviksi.....	11
3. Tulevaisuuden näkeminen	12
Skenaariodelikenttä	12
Toivottuja tulevaisuuksia.....	13
Rajat ylittävän yhteistyön Kymenlaakso.....	14
Lumovoimaisen Kymenlaakson tarina	14
Ketterä digi-maakunta	14
4. Tulevaisuuden tekeminen	15
Toimet tulevaisuuksien toteuttamiseksi.....	15
5. Tulosten arviointia ja jatkotoimenpiteitä	21
Muita havaintoja tuloksista.....	21
Vertailu aiempiin tuloksiin.....	22
Tästä eteenpäin: siilot silloiksi!.....	26
Lähteet.....	27

Liitteet lopussa:

Työkalu muutosilmiöiden tarkasteluun
Työkalu toivottujen tulevaisuuksien toteuttamiseen

Muuttuva Kymenlaakso - Tulevaisuusverstas 2021 -tapahtuman järjestelyistä vastasi ETUKENO – nopea työllistyminen Kymenlaakson tunnistetuille osaajapula-aloille -hanke. Hankkeessa ovat mukana Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto EKAMI, Kouvolan seudun ammattiopisto KSAO ja Kouvolan Aikuiskoulutussäätiö TAITAJA. Hanketta rahoittaa Hämeen ELY-keskus Euroopan sosiaalirahastosta. Yhteistyökumppaneina verstaan toteutuksessa ovat muun muassa Kymenlaakson kauppakamari, Kymenlaakson Opisto, Kymen yrittäjät, Kaakkois-Suomen ELY-keskus ja Kymenlaakson liitto.

Aluksi tutustutaan Muuttuva Kymenlaakso –teemaan: tulevaisuusverstaassa Elina Hiltusen toimintaympäristön PESTE-analyysistä johdettujen aihealueiden avulla ideoitiin muutosilmiöitä ja pohdittiin niiden tärkeyttä erityisesti Kymenlaakson näkökulmasta. Tämän jälkeen raportissa siirrytään tarkastelemaan tulevaisuutta verstaan toisessa ryhmätyövaiheessa tehtyjen skenaarioiden avulla. Raportin kolmannessa luvussa kerrotaan toimenpiteistä, joihin verstastyöskentelyn ja osallistujille lähetetyn kyselyn perusteella toivotaan tartuttavan. Lopuksi raportissa vertaillaan saavutettuja tuloksia muuhun aineistoon sekä pohditaan jatkotoimenpiteitä.

Tämän raportin lisäksi Muuttuva Kymenlaakso –Tulevaisuusverstaan tuloksista ja analyysistä on tuotettu vapaasti hyödynnettävissä oleva PowerPoint -esitys sekä mediatiedote. Tulevaisuusverstaan materiaaleihin ja tunnelmiin voi palata ETUKENO-hankkeen verkkosivuilla <https://www.xamk.fi/etukeno/> sekä Kymenlaakson liiton ennakointisivustolla <https://ennakointi.kymenlaakso.fi/>. Kymenlaakson liitto on toiminut yhtenä pitkäjänteisen maakunnallisen ennakkoinnin kokoavista voimista ja tukenut myös tulevaisuusverstastoimintaa. Maakuntaliiton skenaarioihin viitataan myös myöhemmin raportissa, mutta verkkosivut tarjoavat kattavasti myös muuta tietoa. Tulevia tulevaisuusverstaita ja muita ennakointiin liittyviä tapahtumia voi myös seurata Kymenlaakson liiton ennakointisivustolta. Kiitos tästä mahdollisuudesta!

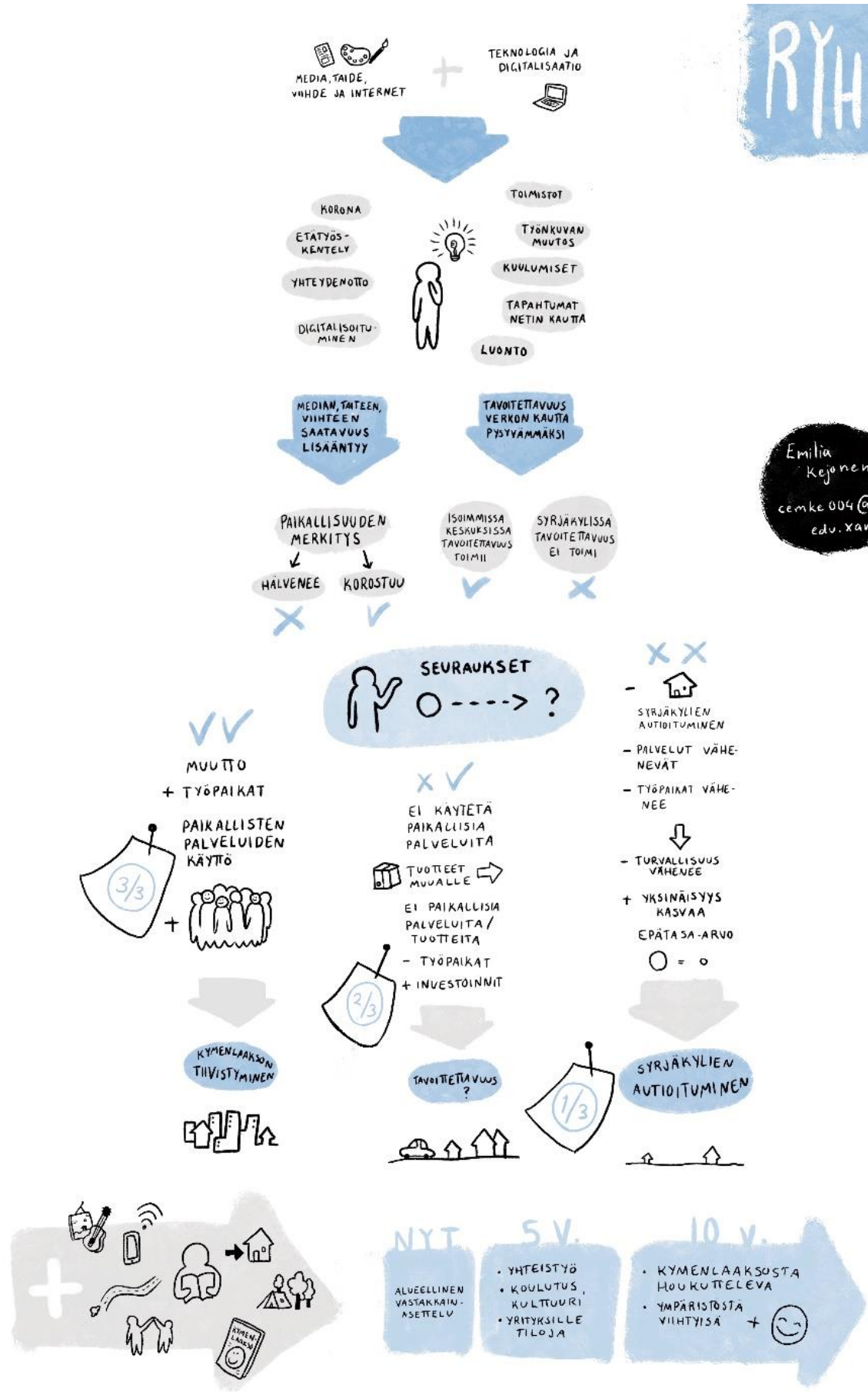
Irina Kujanpää

Projektipäällikkö
ETUKENO-hanke

Kati Viljakainen

TKI-asiantuntija
ETUKENO-hanke

RYHMÄ

Emilia Kejonen
cemke004@edu.xamk.fi

Kuva 2. Kohti muuttuvaa Kymenlaaksoa: verstasprosessin kuvaus. Emilia Kejonen (2021).

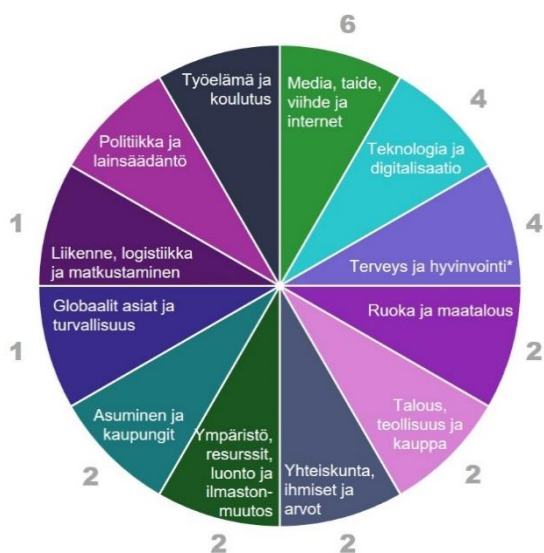
2. Muuttuva Kymenlaakso

“Vain muutos on pysyvää” -lausahdus on yleisesti tunnettu ja hyväksyttykin, mutta se mistä näkökulmasta muutoksesta puhutaan, vaihtelee. Elämään Kymenlaaksossa vaikuttavat monenlaiset muutokset – niin hyvässä, kuin pahassakin. Varmaa on vain se, että Kymenlaakso muuttuu. Tulevaisuuden suuntaan vaikuttaa kuitenkin niin monta tekijää, ettei tällä hetkellä voi varmuudella kertoa, miltä Kymenlaakso näyttää 2030-luvulla.

Kun puhutaan muutoksista, ei niitä voida kuitenkaan selkeästi jaotella hyvä-paha-akselille. Jokainen muutos sisältää alkuja niin mahdollisuuksille, kuin uhillekin. Se, mihin muutos johtaa, riippuu paitsi siitä, kenen näkökulmasta asiaa katsotaan, myös siitä, miten muutokseen reagoidaan. Oikeanlainen reagointi voi pelastaa pahaltakin vaikuttavan tilanteen ja kääntää sen mahdollisuudeksi.

Tulevaisuuskehittä-työkalu

PESTE-analyysi on yksi tapa tutkia toimintaympäristön muutosta eri näkökulmat huomioiden. Analyysistä on olemassa erilaisia muunnoksia, joista tämän kertaisessa tulevaisuusverstaassa hyödynnettiin Elina Hiltusen versiota. Hiltusen Tulevaisuuskehittä-työkaluun (Hiltunen 2021) on listattu 12 aihealuetta tulevaisuuskehittelyn avuksi. Hiltunen on itse kuvaillut työkaluaan “PESTE on steroids” -ilmaisulla viitaten näkökulmien suureen määrään. Työkalua voi käyttää ympäristön luotaamisen apuvälineeksi tai skenaariokuvausten tekemisen tukena.

Kuva 3. Tulevaisuuskehittä-työkalusta arvottiin onnenpyörällä kullekin ryhmälle kaksi aihealuetta. Numerot kertovat, kuinka monessa ryhmässä kyseinen aihealue oli käsiteltyssä.

Muuttuva Kymenlaakso –tulevaisuusverstaassa työkalua käytettiin onnenpyörämaisesti arpomalla kullekin ryhmälle kaksi aihealuetta jatkotyöstöä varten. Tarkoituksena oli, että ryhmien satunnaisesti valikoituneet aiheyhdistelmät kirvoittavat keskustelua ja synnyttävät yllättäviäkin yhdistelmiä.

Aihealueista kaikki muut, paitsi työelämä ja koulutus sekä politiikka ja lainsäädäntö ovat tulleet valituiksi lähempään tarkasteluun. Kuitenkin muiden aiheiden yhteydessä on käsitelty osin myös näitä aiheita.

Aihealueista kaikki muut, paitsi työelämä ja koulutus sekä politiikka ja lainsäädäntö ovat tulleet valituiksi lähempään tarkasteluun. Kuitenkin muiden aiheiden yhteydessä on käsitelty osin myös näitä aiheita.

Esiin nousseita muutosilmiöitä

Tulevaisuuskehittä-työkalusta arvottuja aihealueita jatkotyöstettiin ryhmissä ideoimalla muutosilmiöitä, joita aihealueet voisivat sisältää. Ilmiöitä voitiin tarkastella hyvin monelta eri kannalta. Sitä, milloin, kenelle tai missä laajuudessa ilmiön tulisi ilmenemään, ei rajattu. Tavoitteena tehtävällä oli nostaa ryhmän kesken jaettaviksi suuria megatrendejä konkreettisempia ilmiöitä, jotka jo tekevät tuloaan ja tulevat vaikuttamaan tulevaisuudessa enemmän tai vähemmän. Keskusteluissa esiintyi myös tuoreempia ilmiöitä, jopa hiljaisia signaaleja, joita jotkut olivat jo havainneet, mutta toisille

ryhmän jäsenille ne olivat vielä tuntemattomia. Yleisesti voi sanoa, että mitä enemmän ryhmä ehti tuottaa näitä ilmiöitä, sitä uudempiä ja laajuudeltaan pienempiä signaaleja muutoksesta löytyi.

Tämän raportin seuraavassa osassa löydettyjä muutosilmiöitä on koottu yhteisten teemojen alle. Tekstissä lihavoidut sanat ovat suoraan ryhmien vastauksista.

Kuva 4. Koonti Kymenlaaksoon vaikuttavien muutosilmiöiden teemoista

Kestävä kehitys avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia

Kestävän kehityksen merkitys vahvistuu tulevaisuudessa entisestään. **Uusiutuvien luonnonvarojen merkitys** kasvaa ja esimerkiksi sivutuotteita paremmin hyödyntämällä voidaan luoda alueelle uutta liiketoimintaa. **Kierrätyksen** täytyy lisääntyä ja se myös lisääntyy. Kierrätyksen ja **uusiomateriaalien käytön tehostaminen** nähtiin hyvänä mahdollisuutena Kymenlaaksolle. Hyvänä avauksena aiheeseen toimii [kiertotalouskeskuksen](#) tuleminen Kymenlaaksoon.

Luonnon kestävyyskyky täytyy ottaa tulevaisuudessa paremmin huomioon ja aiempaa vähemmästä on saatava aikaan aiempaa enemmän. Tässä onnistuminen vaatii uusia innovaatioita alalta kuin alalta. **Ilmastomuutokseen** täytyy pystyä vastaamaan paremmin, erityisesti teollisuudessa, mutta myös **logistiikan päästöjä vähentämällä**. Liikenteeseen ja logistiikkaan muita muutoksen tuulia tuovat **liikenteen digitalisaatio ja sähköistyminen, autonomiset ajoneuvot, teknologian uudet ratkaisut** julkiseen liikenteeseen.

Yritysten näkökulmasta ilmastoratkaisut voivat tarkoittaa mittaviakin investointeja, mutta toisaalta **ekologinen näkökulma** tulee näkymään entistä vahvemmin kilpailuetuna ja kestävä kehityksen periaatteiden avulla on mahdollista luoda myös taloudellista kestävyttä. **Ilmastotyöt** voivat myös olla mahdollisuus työllisyyden lisäämiseen alueella.

Syömisen trendeistä ruokainnovaatioita

Ruokatrendien osalta tulevaisuus on monijakoinen. Voi olla, että **ravintolisät** ovat arkipäivää, toisaalta taas **lisäaineiden sijaan** voidaan arvostaa mahdollisimman ”puhdasta” ruokaa, kuten **luomua**. Ruoan tulisi olla mieluiten **lähellä tuotettua**, vähintään ainakin **kotimaista**. Ruokatrendien yhdestä päästä löytyy **molekyyligastronomian** tapaisia aiheita, joissa ruoka on jotain erityistä, premiumia. Myös **luomu-ruualla** nähtiin olevan tulevaisuus mahdollisuus nousta arvostuksessa premium-tasolle.

Omilla **ruokavalinnoilla pyritään vaikuttamaan terveyteen ja mielialaan**. Tietoisuuden lisääntyminen **erityisruokavalioista** tulee johtamaan myös lisääntyvään tuotetarjontaan. **Kasvien syönti** lisääntyy tulevaisuudessa vahvasti. Vegaani- ja kasvisruokavalioiden rinnalle nousee kasvispainotteisuus ja kasvipitoisen ruokatuotannon lisääntymisen kautta voi myös miettiä, tuleeko **”vapauttaa lehmät”** –ajatuksella olevia liikkeitä nousemaan tulevaisuudessa esiin.

Kuva 5. Ruokaa luonnosta. Suvi Silvala (2021).

Kuka lopulta päättää, mitä tulevaisuudessa syödään? Kysyntä vaikuttaa tarjontaan, mutta entä miten tarjonnalla vaikutetaan kysyntään? Entä **millaista ruoantuotantoa tulevaisuuden ruokapolitiikassa tuetaan**? Ehkä hyvä kysymys olisi myös: kuinka moni pääsee tulevaisuudessa itse päättämään, mitä syö?

Syömisen trendit vaikuttavat suoraan ruoan tuottamiseen niin maataloudessa kuin ruokateollisuudessaakin. Kasvispainotteisuus nostaa entistä enemmän kasviproteiineista valmistettujen tuotteiden tarjontaa ja tuottaa alalle uusia **ruokainnovaatiota**.

Kasviproteiinit, tekolihatuotanto ja synteettinen ruoka ovat tulevaisuuden arkea. Futurisempia näkökulmia aiheeseen tuovat mahdollisuudet tuottaa **ruokaa ilmasta** tai jopa **kasvattaa ruokaa maapallon ulkopuolella**.

Maatalouden maisema muuttuu

Ekologisuus nousee arvona ja nostaa tarvetta lisääntyvälle **luomu-tuotannolle**. Saadaanko luomuna tuotettu ruoka riittämään kaikille? Miten hyödynnetään ilmastonmuutoksen myötä siirtyviä **kasvuvyöhykkeitä**, entä miten varmistetaan **huoltovarmuus**? Tietynasteinen **omavaraisuus** ruoan tuottamisessa on tärkeää, jotta alueen toimintakyky varmistetaan erilaisissa tulevaisuuskenaarioissa. Millaisia **uusia viljelytapoja** tarvitaan ratkaisemaan ekologisuuden ja tehokkuuden haasteita?

Teknologian kehitys vaikuttaa suuresti maatalouteen ja tapoihin tuottaa ruokaa. Työskentelystä tulee koneistetumpaa, kun **maatalousteknologia** kehittyy. Mitä tämä tarkoittaa Kymenlaakson näkökulmasta? Otetaanko alueella uudet teknologiat käyttöön ja sopeudutaan uusien ammattien syntyymiseen tai jopa siihen, että kenties **maatalouden työntekijöitä** ei tulevaisuudessa enää tarvitaakaan? Vai voisiko alueen teknologiakoulutuksen avulla Kymenlaakso toimia edelläkävijänä maatalousteknologioiden kehittämisessä?

Erilaiset muutokset maataloudessa johtavat todennäköisesti myös selkeisiin **muutoksiin perinteisessä maisemassa**. Miltä Kymenlaaksossa tulee tulevaisuudessa näyttämään?

Ruoan jakelutavat muutoksessa

Ruoan tuotannon lisäksi muutoksia on tapahtumassa myös ruoan jakelutavoissa. **Ruoan tilaamisen verkosta kotiin** on lisääntynyt korona-aikana huomattavasti, ja sen ympärille on kasvanut uutta liiketoimintaa. Kuljetuspalvelut niin ravintoloista kuin kaupoistakin ovat lisääntyneet. Woltin tapaiset toimijat ovat laajentaneet toimintaansa kymenlaaksolaisiin kaupunkeihin. Kaupungeissa ruoka on helposti saavutettavissa, eikä kotoa välttämättä tarvitse edes poistua. **Ruoan kuljetuspalveluja tarvittaisiin tulevaisuudessa kuitenkin myös taajamien ulkopuolelle**. Woltin tapaisen alustojen ei kuitenkaan ole kannattavaa toimia, kuin suhteellisen pienellä kulkusäteellä. Voisiko tästä löytyä lisäpalvelun mahdollisuus jollekin toimijalle, joka muutenkin liikkuu laajasti ympäri Kymenlaaksoa?

Perinteisten kauppojen lisäksi alueella on ruokatuotteita saatavissa mm. [REKO-toiminnan](#) kautta. REKO-mallilla lähiruokaa kuljetetaan **pientuottajilta suoraan kuluttajien saataville** ilman ylimääräisiä välikäsiä. Lähi- ja luomuruokatrendit vahvistuessa myös tämänkaltaiset, perinteisen kaupan jakeluportaita ohittavat mallit lisääntyvät. Ravintolapuolella **uudenlaiset ravintolakonseptit** (esim. **Food Truckit**) ottavat jalansijaa markkinoilta. Ravintoloiden nähdään myös erikoistuvan yhä enemmän. **Yhteisölliset taloudet** yhdistävät useamman ruokakunnan ja yhdessä voidaan toteuttaa esimerkiksi **kerrostalokohtaisia ravintoloita tai keittiöitä**, jotka toimisivat palveluna talon asukkaille.

Kilpailukykyinen innovaatiomaakunta

Lohkoketjut, tekoäly, robotiikka helpottavat elämää tulevaisuudessa entistä enemmän ja **ava-ruustutkimus** on kiinnostava toimiala. Kymenlaakson kilpailukyvyyn tulevaisuus on kiinni siitä, kuinka **uusia innovaatioita** hyödynnetään ja tuotetaan. Uusia innovaatioita tuotetaan paitsi parantamaan arjen sujuvuutta ja työn tuottavuutta, myös vastaamaan ekologisten uusiutuvien ja kierrätettävien materiaalien ja tuotteiden tarpeisiin. Mielenkiintoista on, mitä uutta mm. **puukuidun** uusilla hyödyntämistavoilla saadaan aikaan.

Haasteena Kymenlaaksossa on **teollisuuden säilyttäminen** alueella. **Start-up -kulttuurin** kehittäminen on kuitenkin nostanut maakunnasta esiin uusia menestyviä yrityksiä uusilla toimialoilla. Panokset yrittäjäyyskasvatukseen ovat kannattaneet.

Kuva 6. Mira Vanhala (2021)

Vienti rautateitse itään ja merireittejä pitkin muualle maailmaan on edelleen maakunnan vahvuus. Digitalisoituminen ja **verkkokaupat** mahdollistavat **globaalin toiminnan**, jolloin myös kilpailukenttä on alusta lähtien globaali. Keskittyvätkö globaalit markkinat suurille ja tunnetuille toimijoille vai tuleeko kaupasta tasavertaista eri kokoisille yrityksille? Globaalius toisaalta mahdollistaa toiminnan keskittämisen aihealueille, joille pelkästään Suomen sisältä ei löytyisi riittävästi ostajakuntaa. Se pärjää, joka ymmärtää ja osaa ratkaista oman kohderyhmänsä haasteita parhaiten. Alueen innovaatiotoimintaan saadaankin erityistä vahvuutta **käyttäjälähtöisyyden, pelillisyyden ja muotoiluosaamisen** hyödyntämisestä.

Koulutuksen saralla haaveena on oman **yliopiston** saaminen maakuntaan. Tulipa yliopisto alueelle kokonaan tai vain osin, vahvuutta toimintaan tuo alueen **oppilaitosten entistäkin vahvempi yhteistyö** niin aluerajat ylittävästi kuin kansainvälisestikin. Koulutus tuo **osaamista työelämän tarpeisiin** ja entistä enemmän koulutusta **räätilöidään yrityskohtaisesti**. **Digitaalisuus tuo koulutuskentälle** toisaalta uusia mahdollisuuksia koulutuksen tuottamiseen ja hankkimiseen, toisaalta lisää kilpailua tarjonnassa, minkä takia erikoistumisen tarve kasvaa.

Toimiva digitaalisuus vaatii luottamusperustaa

Digitaalisuus koskettaa jo nyt kaikkia elämän ja talouden osa-alueita. **Teknologioiden kehittyminen** edistyy niin huimaa vauhtia, ettemme pysty kunnolla edes kuvittelemaan, mihin kaikkeen pystymme kymmenen vuoden päästä. Onko digitaalinen kehittäminen jopa niin kokonaisvaltaista ja houkuttelevaa tällä hetkellä, että meiltä jää kysymättä: **milloin digitalisaatio on oikeastaan edes tarpeellista?**

Digitalisaatiolla on kuitenkin mahdollisuus helpottaa ihmisten arkea monin tavoin. Se mahdollistaa uusien palveluiden syntyminen ja jakelun alueille, joilta ne saattaisivat muuten jäädä uupumaan. **Etälääkäripalvelut, virtuaaliset hyvinvointipalvelut** ja muut vastaavat tulevat olemaan tärkeä osa erityisesti syrjemässä asuvien ikääntyvien **palvelutarjontaa**. Jotta kaikilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet hyödyntää erilaisia verkon tuomia mahdollisuuksia ja palveluita, täytyy huomiota

kiinnittää kolmeen tärkeään näkökulmaan: **verkkoyhteyksien saatavuuteen, digitaitoihin ja kyberturvallisuuteen.**

Verkkoyhteyksien **saatavuus, kattavuus, luotettavuus ja nopeus** tulee olemaan todella tärkeää ja välttämätöntä paitsi tasavertaisuuden, myös alueen kilpailukyvyyn kannalta. **Tiedon määrän hallinta** ja oikean tiedon löytäminen, **uusien alustojen, järjestelmien, laitteiden ja ohjelmien halluunotto** ja erilaisten palveluiden käyttäminen vaativat jatkuvaa opettelua. **Digituen** tarve lisääntyy entisestään – eikä tämä palvelu voi jäädä vain digitaalisen toteutuksen varaan. Verkon käyttö tuo paljon mahdollisuuksia ja **kansoja lähemmäs toisiaan**, mutta myös vaaroja, joita emme osaa ehkä edes pelätä. Mitä kaikkea kyberturvallisuuden saralta pitää huomioida? Kyse ei ole vain omien tietojen hallinnasta, vaan myös siitä, miten **algoritmien** avulla voidaan muokata ajatteluamme. Pääseekö joku **ohjaamaan meitä ulkopuolelta**? Vastavoimana kaikelle digitaalisuuden tuomalle hämmennykselle voi olla, että luottamukseen perustuva kulttuuri tulee vahvistumaan: **mistä tiedän, voinko luottaa** löytämäni tietoon, kohtaamiini ihmisiin tai käyttämäni alustaan tai palveluun?

Etätyö muokkaa työn luonnetta ja vuorovaikutusta

Etätyö on tullut jäädäkseen – niiden osalle, joille se on mahdollista. Etätyötä mahdollistavien alustojen kehitys on ollut huimaa viimeisen kahden vuoden aikana. **Yhteyden ottaminen** mihin tahansa maailman kolkkaan on helppoa. Samalla **tarve matkustaa vähenee**, mikä sopii hyvin yhteen ekologisen ajattelun vahvistumisen kanssa. Etätyön kautta **toimistotilojen tarve vähentyy** ja tällä voi olla suurikin merkitys esimerkiksi uuden liiketoiminnan aloittamisen kustannuksiin ja kannattavuuteen.

Kohtaamiset onnistuvat lähes yhtä hyvin etänä, kuin läsnä. **Kasvokkaisen kohtaamisen vähentyminen** voi kuitenkin muuttaa vuorovaikutustapoja ja työn ja elämän digitalisoituminen voi toimia jopa **sosiaalisuuden uhkana**. Monelle **millenniaalille** joustava etätyö voi olla unelmaratkaisu, osalle etätyö taas tarkoittaa **yksinäistä puurtamista**. Etätyö on tuonut työhön tehokkuutta, ehkä liikaakin. **Väheneekö innovatiivisuus** ja päädymmekö **luovuusvajaseen**, jos työssä keskitytään liikaa vain ydintehtäviin eikä tilaa vapaammalle keskustelulle ole? Tehokkaissa etäkokouksissa vapaamuotoinen **kuulumisten vaihto on jäänyt pois**. Etätyö mahdollistaa kokoustamiset putkessa ilman siirtymiä tilojen välillä. Kokousten loppuun olisi hyvä varata **tyhjää aikaa** – joko hetken hengähdystä tai vapaata keskustelua varten.

Etätyön kautta **työn ja vapaa-ajan raja on häilyvä**, mutta toisaalta **työajat ovat joustavampia**. Ihmisten kuormittuessa **itsensä johtamisen taidot** korostuvat samalla, kun **esimiestyö muuttuu** ja pätkäillään, kuinka yksilöitä johdetaan ja huomioidaan etänä. On hyvä myös huomioida, että lähitulevaisuudessa siirtyminen etätyöstä takaisin lähi- tai hybridityöhön voi olla työntekijän näkökulmasta yhtä suuri murros, kuin etätöihin siirtyminenkin oli pandemia-ajan alkuvaiheessa. Tähänkin vaiheeseen tullaan tarvitsemaan esimiesten tukea.

Kulttuuri kulkeutuu kaikkialle

Median digitalisoituminen ja **printtilehtien tulevaisuus** on mietityttänyt jo pitkään. Sosiaalisen media on mahdollistanut sen, että **jokainen pystyy toimimaan median tuottajana**. Sisältö on avoimempaa ja sitä on aiempaa enemmän, mutta tieto on myös hajautuneempaa – eikä kaikkeen tietoon ole luottamista. Nyt sama tilanne alkaa vaikuttaa laajemmin myös kulttuurialaan.

Koronan aiheuttama kulttuurialan kriisi on johtanut **kulttuurin digitalisoitumiseen**. Streamausten avulla sellaisetkin taidemuodot ja tapahtumat, joiden tuottamisen ei aiemmin kuviteltu olevan mahdollista verkon kautta, siirtyivät verkkoon. **Kulttuuritapahtumaan osallistuminen** ei enää vaadi fyysistä läsnäoloa. Kun tapahtumia voi seurata helposti livenä verkon kautta, tulee perinteisen **television merkitys väheneväksi**. Verkon kautta **kulttuurin tavoitettavuus paranee** ja myös ikääntyvät pääsevät paremmin nauttimaan haluamistaan kulttuurielämyksistä streamattuina.

Hyvinvointia kulttuurista ja luonnosta

Kymenlaaksossa **kulttuurilla on vahva ja monipuolinen tausta** jazzista museoihin ja taidenäyttelyistä elokuvateollisuuteen. **Kulttuuritoimijoiden vahvemmalle verkostoitumiselle** olisi kuitenkin tarvetta. Taiteen ja kulttuurin kriisi on tällä hetkellä syvä eikä **rahoitukseen** ole vahvalla pohjalla.

Uusia mahdollisuuksia kulttuurin saralla nousee **kulttuurihyvinvoinnin** ja **taiteen uusiokäytön** saralta. Taide tuo **elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta**, viihteellä ja taiteella on merkitystä **osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämisessä**, kulttuurin avulla voidaan lisätä **työhyvinvointia** ja taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä voidaan soveltaa mm. **vanhuspalveluissa ja hoitotyössä**. Kulttuurin lisäksi luonnon merkitys ihmisille lisääntyy ja **luontosuhteen vahvistuminen** toimii yhtenä perustana hyvinvoinnille.

Hyvinvoinnin näkökulmasta mielenkiintoisia, mutta vaikeammin ennustettavia trendejä ovat myös **koronan jatkuminen** tai poistuminen, **biohakkerointi** sekä se, miten vahvasti ihmiset ovat halukkaita **panostamaan** hyvinvointiin liittyviin asioihin kodeissaan.

Matkailua ohjaavat monet arvot

Koronarajoitusten yhtenä vaikutuksena ulkomaisten matkailijoiden vierailut vähenivät minimiin, mutta **kotimaanmatkailu** nousi vahvasti. Kotimaiset matkailijat löysivät hyvin Kymenlaaksoon ja alue toimii loistavasti **lähimatkailualueena** noin puolelle suomalaisista. Koronan aiheuttamien vaikutusten lisäksi matkailuun liittyviin muutosvoimiin vaikuttavat vahvasti **luonnon, hyvinvoinnin, elämyksellisyyden ja ekologisuuden arvostusten vahvistuminen**.

Kymenlaakson luonto on matkailullisesta näkökulmasta kiinnostava. Luontoa voidaan helposti hyödyntää **liikuntamatkailuun** ja trendikkääseen **retkeilyyn**. **Kalaoppaat** auttavat nauttimaan luonnosta ja villimmän luonnon lisäksi kiinnostusta on myös **ruoka- ja maatalousmatkailulle**. Matkailusta halutaan **elämyksiä** ja arjesta irtautumista.

Kohti positiivista muuttosuuntaa

Väestökehitys on suuri haaste Kymenlaaksolle. Väestö ikääntyy ja lapsia syntyy yhä vähemmän. Tästäkin aiheesta voi kuitenkin löytyä mahdollisuuksia hyödynnettäväksi. Voisiko **eläkeläisten potentiaalia** hyödyntää paremmin? Entä onko rajan läheisyydessä ja maahanmuutossa sellaista potentiaalia, mikä voisi muuttua Kymenlaakson menestystekijäksi tulevaisuudessa?

Kuva 8. Unelmien Kymenlaakso houkuttelee muuttajia. Essi Virtanen (2021).

Korona-aika käänsi muuttosuuntaa osin kaupungeista pienempiin kuntiin ja 2020 olikin Miehikkälälle muuttovoittoinen. Kuntien välinen nettomuutto parani lähes jokaisessa Kymenlaakson kunnassa vuoteen 2019 verrattuna. Suoran muuton lisäksi monipaikkaisen elämäntyylin lisääntyminen voi olla Kymenlaakson eduksi kääntyvä trendi.

Jos positiivisen muuttosuunnan halutaan jatkuvan, tulee Kymenlaaksolla olla tarjottavaa niille, jotka etsivät parempaa elämänlaatua. Mikä erottaa alueen edukseen muihin maakuntiin verrattuna? Millaista **arkea, vapaa-aikaa ja hyvinvointia** alue tarjoaa asukkaalleen ja kävijöille?

Kuva 7. Miltä kuulostaisi digitaalinen luontopolku? Janina Ojanen (2021).

leen? Onko alueella tarjolla riittävästi **tontteja** mielenkiintoisilta paikoilta rakentajille? Entä millaisia kohtaamispaikkoja tarjoavat kaupunkien ja kuntien **sosiaaliset ytimet**?

Onko Kymenlaakso tulevaisuudessa uppoava laiva, jonka kyytiin ei uskalla lähteä, vai vetovoimainen ja pitovoimainen, positiivisen muuttoliikkeen seutu täynnä pöhinää? **Kulttuurin ja median keinoilla** voisi olla mahdollisuus nostaa Kymenlaakson imagoa vahvemmaksi. Tämän pohjalle tarvitaan **yhteistä säveltä maakunnan päätöksentekoon, paikallisylypeyden nostamista ja yhteisöllisyyttä**. Kenties Kymenlaaksossa kaivataan paitsi koko alueen **yhteisen identiteetin**, myös **alueiden omien identiteettien** vahvistamista.

Muutosilmiöiden jatkotarkastelu

Kuten raportin alussa todettiin, muutos sisältää aina sekä mahdollisuuden, että uhan siemenen. Se, mihin suuntaan muutokset muovaavat Kymenlaakson tulevaisuutta, on pitkälti kiinni siitä, miten reagoimme näihin muutoksiin. Muutoksia voidaankin tarkastella esimerkiksi näistä kolmesta näkökulmasta:

1. Olemmeko varautuneet mahdollisiin uhkakuviin?
2. Olemmeko pyrkineet hyödyntämään muutoksen avaamat mahdollisuudet?
3. Sopiiko osaamisemme siihen, mitä tämän muutoksen myötä tarvitaan?

Yksi Muuttuva Kymenlaakso -tulevaisuusverstaan taustatavoitteista oli löytää, millaiset muutosvoimat maakuntaan vaikuttavat, jotta niiden avulla saadaan myös käsitystä siitä, miten osaamistarpeet työelämässä muuttuvat. Osaamistarpeiden ennakoitiedolle on tarvetta paitsi työelämässä, myös työelämälle osaamista tuottavissa oppilaitoksissa.

Osaamistarpeiden näkökulma päätettiin kuitenkin jättää työpajaosuudesta pois ja keskittyä muutosilmiöiden kautta tulevaisuuskuvien tarkasteluun. Uhkien, mahdollisuuksien ja osaamistarpeiden jatkotarkastelun avuksi teimme työkalun, joka löytyy tämän raportin lopusta liitteenä (Työkalu muutosilmiöiden tarkasteluun). Työkalun avulla voi oman organisaation tai verkoston näkökulmasta tarkastella muutoksia ja niiden mahdollisia vaikutuksia sekä miettiä, kuinka nopeasti kyseisiin muutoksiin tulisi reagoida.

Muutosilmiöistä tulevaisuusnäkyiksi

Tulevaisuusverstaan työpajaosuudessa ryhmät valitsivat löytämistään muutosilmiöistä kaksi, joiden koettiin olevan merkittäviä Kymenlaakson näkökulmasta tai muuten erityisen kiinnostavia. Muutosilmiöiden sisältä valittiin edelleen kaksi ääripäätä, joiden nähtiin molempien olevan mahdollisia suuntia muutokselle, mutta ainakin osin vievän kehitystä vastakkaisiin suuntiin. Työskentelyä näiden ääripäiden kanssa jatkettiin tulevaisuusverstaan toisessa vaiheessa erilaisten tulevaisuusnäkymien tunnistamisella.

Kuva 9. Muutosilmiöistä skenaarionelikentän ajureiksi. Nea Vepsäläinen (2021).

3. Tulevaisuuden näkeminen

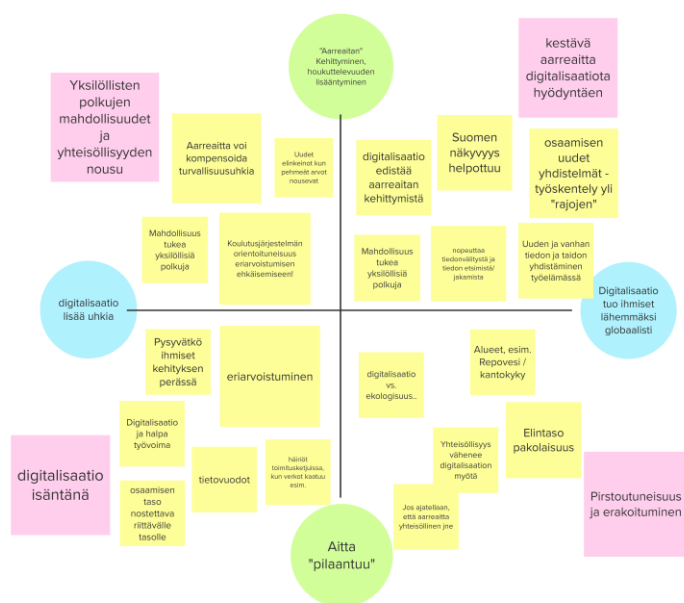
Sitran tulevaisuusbarometrin (2021) mukaan kymenlaaksolaisista 78% on vähintään ajoittain innoissaan tulevaisuudesta, mutta myös useiden uhkakuvien näkeminen osana tulevaisuutta sai kyselyssä kannatusta. Tähän tulevaisuuksien näkemisen dilemmaan haluttiin paneutua tulevaisuusverstaan toisessa vaiheessa skenaarioiden avulla. Jotta tulevaisuuden tekeminen olisi mahdollista, täytyy ensin pystyä näkemään, millaista tulevaisuutta haluaa ja kannattaa lähteä tekemään.

Skenaarionelikenttä

Skenaarionelikenttä (Kuva 10) on tulevaisuudentutkimuksessa käytetty työkalu, jonka tekeminen aloitetaan valitsemalla pysty- ja vaaka-akseleille muuttujat. Tässä tapauksessa muutosiiliöiden ääripäät oli valittu jo ensimmäisen tehtävän yhteydessä ja ne siirrettiin nelikentän ajureiksi. Visuaalinen työkalu auttaa luomaan ryhmälle yhteisen näkemyksen mahdollisuuksista ja uhkista. Mikään nelikentän kuvaamista skenaarioista ei välttämättä ole täysin hyvä tai huono, eikä skenaarioiden todennäköisyyttä pohdita vielä valmisteluvaiheessa. Skenaariot ovatkin kuvauksia mahdollisista tulevaisuuksista ja sisältävät ne tapahtumat, jotka näihin tulevaisuuksiin johtavat. Erilaisia oletuksia ja niiden seurauksia tuottamalla voidaan nähdä yllättäviäkin mahdollisuuksia ja uhkia.

Paitsi että skenaarionelikenttä tuottaa Kymenlaakson ennakoinnin kannalta relevantteja näkemyksiä, työkalun esittelemiselle oli myös toinen motiivi. Tulevaisuusverstaan yksi tavoitteista on myös edesauttaa osallistujia tulevaisuuden näkemisen ja tekemisen taidon hyödyntämisessä omassa toimintaympäristössään ja omien sidosryhmien kanssa, ja skenaarionelikenttä-työkalun ajateltiin olevan yksi helposti hyödynnettävä väline tähän tarkoitukseen. Skenaarionelikenttään kannattaakin syventyä eri konteksteissa tarkemmin ja aidosti muodostaa kaikki neljä skenaariota nimineen ja kuvineen. Tässä tulevaisuusverstaassa työkalun hyödyistä saimme vain pintaraapaisun ripeän etene-
misen vuoksi.

Osa ryhmistä ehti nimetä skenaarioitaan, toiset skenaariot on nimetty jälkikäteen. Muutamia toisiin hyvin lähellä olleita tulevaisuuden näkymiä on myös yhdistetty. Kuva 11 on koostettu ryhmien tekemien skenaarioiden nimiä. Koosteessa esitetyissä skenaarioissa painottuvat erityisesti mahdollisuuksien ja toivottavien tulevaisuuksien näkymät, sillä ryhmiä ohjanneiden fasilitaattorien tehtävöhojeissa painotettiin aloittamaan työskentely tästä suunnasta tiukan aikataulun vuoksi. Suurin osa ryhmistä ehti kuitenkin täyttää useamman, kuin yhden skenaarion nelikenttäänsä.

Kuva 10. Skenaarionelikenttä käytössä tulevaisuusverstaan yhdessä työryhmässä

Kuva 11. Kymenlaaksolla on monia mahdollisia tulevaisuuksia. Piirros: Suvi Silvola (2021).

Toivottuja tulevaisuuksia

Toisen tehtävävaiheen päätteeksi ryhmät valitsivat tekemistään skenaarioista Kymenlaakson elinvoimaisuuden kannalta toivottavimmat. Koosteita toivottavista skenaarioista esitellään tässä kolme. Näiden lisäksi kaikki työryhmien toivomat tulevaisuudet on koottu yhdeksi kuvaksi (Kuva 12). Kuvan teesit ovat synteesejä useammista ryhmissä tuotetuista skenaarioista. Raportissa esitellyt kokonaisuudet on valikoitu siten, että niiden sisältämät tapahtumat (toimenpiteiden muodossa) valittiin myöhemmin kyselyssä erittäin tärkeiksi. Toimenpiteistä ja kyselystä kerrotaan lisää raportin luvussa "Tulevaisuuden tekeminen".

Kuva 12. Unelmien Kymenlaakso.

Rajat ylittävän yhteistyön Kymenlaakso

Tässä tulevaisuuskuvasa Kymenlaakson menestys on maakunnallisen, kuntarajat ylittävän yhteistyön tulosta. Eripuraisuus ja “omaan napaan tuijottaminen” ovat jääneet historiaan ja tilalla on avoin, vuorovaikutteinen toimintakulttuuri. Päätöksenteko on toisia kunnioittavaa ja poliittiset rintamat löytävät yhteisen sävelen maakunnan etua ajettaessa. Yhteistyö ei jää vain kuntapäätäjien keskeiseksi tavaksi edistää elinvoimaa, vaan elinkeinoelämä ja oppilaitokset ovat “mukana talkoissa”, maakunnan asukkaita unohtamatta.

RAJAT
YLITTÄVÄ
YHTEISTYÖ

Ennen kaikkea Kymenlaaksossa ymmärretään, että maakunnan tulevaisuus on kaikkien vastuulla. Toki tunnustetaan, että erilaisten näkemysten yhteen saattamisessa on omat haasteensa. Juuri siksi dialogisen yhteyden merkityksen ymmärtäminen ja eri sidosryhmiä osallistavat toimet ovat tietoisesti valittuja tapoja edistää yhteistyötä.

Lumovoimaisen Kymenlaakson tarina

Positiiviset esimerkit ja kiehtovat kohtalot kutsuvat kuulemaan Kymenlaakson tarinaa. Tämän skenaarion mukaisesti maakunnassa on alettu systemaattisesti johtaa yhteistä brändityötä, joka paitsi houkuttelee ulkopuolisia myös nostattaa paikallista yhteishenkeä. Alueella olevat voimavarat ja onnistumiset tehdään näkyväksi: positiivinen narratiivi ruokkii pian itse itseään. Aarreaitta synnyttää uusia tarinoita ja ylläpitää vanhoja.

LUMOVOIMAISEN
KYMENLAAKSON
TARINA

Luonto ja asumisen mukavuus ovat merkittäviä lähteitä tarinoille, mutta toisaalta ymmärretään myös hieman omintakeisempienkin erikoisuuksien merkitys. Juuri tällaiset tarina kiehtovat matkailijoita, jotka nauttivat Kymenlaakson palvelutarjonnasta ja retkeilyreitistöistä.

Ketterä digi-maakunta

Skenaarion mukaisesti Kymenlaaksossa on onnistuttu rakentamaan digitaalista osaamista kasvattava ja tukeva innovaatioekosysteemi, joka ketterästi vastaa yhä uusiin muutoksiin. Digitaalisuus ja innovaatiot eivät jää vain pienen edelläkävijäjoukon hyödynnettäviksi, vaan digitaalinen yhdenvertaisuus ja saatavuus on huomioitu. Digitaalisuus on osa kaikkien arkea. Digitaalisia palveluita on saatavilla kaikille, ja myös palvelujen tarjoajia tuetaan kannattavia ja käyttäjäystävällisiä digitaalisia palveluja kehitettäessä. Näin toimitaan myös maatalouden parissa.

KETTERÄ
DIGI-
MAAKUNTA

Kymenlaakso on edelläkävijä kyberturvallisuuden saralla: ala kouluttaa ja työllistää. Asian tärkeys ymmärretään myös ihmisten arjessa, sillä haasteet on tunnistettu ja digiosaamiseen panostetaan.

Ryhmiä tuottamissa toimenpide-ehdotuksissa ja priorisoinnissa oli myös paljon yhtäläisyyksiä, mikä oli huomattavissa verstaan loppuyhteenvedon yhteydessä. Tätä yhteneväisyyttä tarkasteltiin tulevaisuusverstaan jälkitoimena samankaltaisuuskaaviota hyödyntäen. Lopulta kullekin ajanjaksoille kiteytyi 8-10 toimenpidettä. Nämä virkemuotoiset toimenpiteet altistettiin edelleen osallistujien arvioitavaksi sähköisen kyselylomakkeen muodossa. Kyselyssä arvioitiin, miten tärkeäksi vastaaja kokee toimenpiteiden edistämisen (matriisiarviointi asteikolla 1-5, jossa 1= ei lainkaan tärkeää, 5= erittäin tärkeää) ja mitä toimenpiteitä vastaaja tai hänen edustamansa organisaatio voisi viedä eteenpäin. Kyselyyn vastasi 33 henkilöä. Alla oleviin taulukoihin (1-3) on koottu toimenpiteet tärkeysjärjestykseen vastausten keskiarvojen mukaan.

Taulukko 1. Toimenpiteet, joihin tulisi tarttua heti

Erittäin tärkeää	Tunnistetaan alueen voimavarat, luotetaan alueen toimintakykyyn ja tehdään positiiviset tarinat näkyviksi: Kyllä Kymenlaakso jaksaa kannatella!
Erittäin tärkeää	Kaikkien toimijoiden kuntarajat ylittävä yhteistyö: tietoista toimintaa vastakainasetteluiden purkamiseksi ja yhteistyön käynnistämiseksi.
Tärkeää	Ekologisuus ja eettisyys edellä verkostoidutaan ja rakennetaan toimivia tuotantoketjuja sekä helpotetaan investointeja.
Tärkeää	Tuodaan päätöksentekoon yrittäjämäisyyttä ja ketteryyttä.
Tärkeää	Edistetään digitaitoja ja tuetaan digipalvelujen kehittämistä.
Tärkeää	Luodaan uusia foorumeja, jotka mahdollistavat myös hiljaisen työmarkkinatiedon jakamisen.
Tärkeää	Huomioidaan koulutuksessa ihmisen kokonaisvaltaisuus ja aletaan hyödyntämään luovia menetelmiä.
Tärkeää	Luodaan etätöitä tukevia malleja.
Melko tärkeää	Nostetaan alueen markkinoinnissa paremmin esille olemassa olevia kohteita ja reitistöjä.
Melko tärkeää	Kootaan maatalousalan toimijat yhteen ja työstetään 10-vuotissuunnitelma yhdessä.

Taulukko 2. Toimenpiteet, joita pitäisi edistää viiden vuoden sisällä

Erittäin tärkeää	Mahdollistetaan digitaaliset ympäristöt ja tekniikat kaikille ja tuetaan digiosamista.
Tärkeää	Parannetaan maakunnallista yhteistyötä elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien välillä.
Tärkeää	Toiminnan käynnistäminen ulkomaisten yliopistojen kanssa: verkostoja ja osaamista alueelle.
Tärkeää	Tehdään näkyväksi edelläkävijyyttä ihmisen kokonaisvaltaisen ymmärryksen näkökulmasta.
Tärkeää	Houkutellaan yrityksiä ja yliopistoja alueelle tarjoamalla edullisia tiloja sekä yritys-oppilaitosyhteistyötä lisäämällä.
Tärkeää	Lisätään ja kehitetään koulutusta sekä pyritään edistämään elämysten tuottamisen elementtejä koulutuksen avulla.
Tärkeää	Kaavoitetaan rohkeasti ennakoitujen (uudet toimialat ja aluevaltaukset).
Tärkeää	Suunnitellaan ja toteutetaan houkuttelevia ja käytettäviä reitistöjä, esim. Eurooppalaiset reitit sekä palvelutarjonnan kehittäminen huomioiden.
Melko tärkeää	Sulautetaan Kinno, Cursor ja Kymenlaakson liitto.
Melko tärkeää	Virtuaalimarkkinat: siirretään maalaismarkkinat verkkoon.

Taulukko 3. Toimenpiteet, joita tulisi edistää kymmenen vuoden sisällä

Erittäin tärkeää	Johdetaan Kymenlaakson yhteistä brändityötä positiivisia asioita ja luonnonläheisyyttä korostaen.
Tärkeää	Kaavoituksessa huomioidaan asumisen mukavuus ja etätyö.
Tärkeää	Mahdollistetaan toimitilojen uusi ja luova hyötykäyttö: uudenlaista tekemistä.
Tärkeää	Kymenlaakson vetovoimaisuutta synnytetään ja ylläpidetään suunnitelmia ja strategioita toimeenpanemalla.
Tärkeää	Kehitetään ja otetaan käyttöön arviointityökaluja työkuorman vaikutusten arviointiin sekä suunnitellaan ja mahdollistetaan työn tekeminen tulosten valossa.
Tärkeää	Virkistysreittien kehittäminen ja eri alustojen hyödyntäminen matkailussa.
Tärkeää	Tuetaan palveluiden rakennemuutosta, esim. Sote.
Melko tärkeää	Maataloudessa hyödynnetään tehokkaammin automatisaatiota ja tekoälyä.

Keskiarvoltaan erittäin tärkeiksi koettiin neljä toimenpidettä, joista kaksi on ajoitettu heti tehtäviksi. Suurin osa muista toimenpiteistä koettiin tärkeiksi (23 kpl) ja viisi toimenpidettä melko tärkeinä. Vähän tärkeää tai ei lainkaan tärkeää –arvioiteja annettiin joissain yksittäisissä vastauksissa, mutta keskiarvoltaan yksikään toimenpide ei edusta näitä vaihtoehtoja. Jatkokeskustelun ja -toimien osalta voidaan todeta kaikkien tulevaisuusverstaassa esiin nousseiden toimenpiteiden tarvitsevan panostusta, kuitenkin erityisesti erittäin tärkeiksi koettuja toimenpiteitä korostaen.

Taulukko 4. Tärkeimmiksi arvioidut toimenpiteet

Erittäin tärkeää	Tunnistetaan alueen voimavarat, luotetaan alueen toimintakykyyn ja tehdään positiiviset tarinat näkyviksi: Kyllä Kymenlaakso jaksaa kannatella!
Erittäin tärkeää	Kaikkien toimijoiden kuntarajat ylittävä yhteistyö: tietoista toimintaa vastakkainasetteluiden purkamiseksi ja yhteistyön käynnistämiseksi.
Erittäin tärkeää	Mahdollistetaan digitaaliset ympäristöt ja tekniikat kaikille ja tuetaan digiosamista.
Erittäin tärkeää	Johdetaan Kymenlaakson yhteistä brändityötä positiivisia asioita ja luonnonläheisyyttä korostaen.

Erittäin tärkeitä toimenpiteitä yhdistää kuntarajat ylittävän alueellisen yhteistyön korostaminen, positiivisten tarinoiden, brändin ja voimavarojen – Kymenlaaksoilaisen vetovoiman ja lumovoiman – esiin nostaminen sekä digitaalisuuden huomioiva kehittäminen. Näiden kolmen pääkohdan sisältämät toimenpiteet esitetään kuvissa 14-16. Kuvat on tehty yhdistämällä työryhmien toimeenpanoehdotuksia yhteisen teeman mukaisesti.

Kuva 14. Rajat ylittävän yhteistyön synnyttämiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Yhteistyön lisääminen on toimenpiteenä kiinni lähinnä asenteista. Rajat ylittävän yhteistyön (Kuva 14) tulevaisuuden toteuttaminen on toteutettavissa oleva tulevaisuus, mikäli niin halutaan. Asenteet ovat kuitenkin syvällä, eikä niiden muuttaminen ole helppo tehtävä. Yhteistyön onnistumiseksi on uskallettava astua oman mukavuusalueen ulkopuolelle, tutustuttava erilaisiin näkemyksiin ja pyrittävä luomaan yhteistä luottamuksen ilmapiiriä. On myös hyväksyttävä se, ettei eri näkemyksien yhdistäminen koskaan voi tuoda samaa lopputulosta, mitä yksittäinen taho yksin toimiessaan tuottaisi. Yhteistyön ja positiivisen ilmapiirin luominen vaatii kuitenkin selkeää toimintaa ja tekoja. Muutos ei tapahdu itsestään.

Kuva 15. Toimenpiteitä kohti lumovoimaista Kymenlaaksoa.

Lumovoimaisen Kymenlaakson tarinan (Kuva 15) toteuttaminen lähtee liikkeelle siitä, että tunnustetaan ja hyödynnetään alueen voimavaroja. Lumovoimaiset tarinat ja elämykset perustuvat aitouteen: siihen, mitä jo nyt ollaan. Luontoreittien kehittäminen ja esiin nostaminen, kulttuuriin panostaminen ja matkailullisten elämyksien luominen ovat tämän tulevaisuuden toteuttamisen perustyötä. Jotta matkailijat ja asukkaat löytävät alueen, tulee näistä voimavaroista myös viestiä ja luoda riittävästi positiivisia tarinoita herättämään huomiota.

Jotta tarinat toimivat ja houkuttelevat, täytyy niiden myös ankkuroitua todellisuuteen. Teot ja arjen kokemukset ovat parasta maineyötä. Asukkaiden ja yritysten houkuttelemiseen ei korulauseilla onnistu, elleivät myös palvelut pelaa, asuinalueet houkuttele mukavuudellaan ja osaaminen perustu laadukkaaseen koulutukseen.

Onnistuessaan tämä tulevaisuus aloittaa positiivisen kierteen: matkailijat jakavat lumovoimaisen Kymenlaakson tarinaa eteenpäin ja saavat uusia kävijöitä liikkeelle. Mediassa toistuvat positiiviset tarinat Kymenlaaksosta taas luovat pohinää, jonka ansiosta potentiaaliset muuttajat ja liiketoiminnalleen paikkaa etsivät miettimään, olisiko Kymenlaakso paras vaihtoehto omalle elämälle ja bisnekselle. Prosessi ei ole nopea. Mökkiläisestä tai opiskelijasta matka maakunnan pysyväksi asuikiksi voi kestää, mutta on mahdollinen.

Kuva 16. Toimenpiteitä kohti ketterää digi-maakuntaa.

Ketterän digi-maakunnan (Kuva 16) toteuttamiseksi täytyy panostaa paitsi digitaalisten palveluiden kehittämiseen, myös kyberturvallisuuteen ja digituen kehittämiseen. Digitaalisten ympäristöjen käyttömahdollisuuksista huolehditaan ja niiden kehittämiseen satsataan. Kehittämistoimet ovat tämän tulevaisuuden toteuttamisen keskiössä. Maakuntaan ehdotetaan uuden alueellisen innovaatioekosysteemin kehittämistä sekä visionäärien ja valonöörien esiin nostamista. Automatisaatiota, uusia teknologioita ja tekoälyä hyödynnetään ja kehitetään joka toimialalla maataloudesta teollisuuden ja palveluihin. Onnistuakseen tämä tulevaisuus kaipaa ketteryyttä ja näkemystä myös päätöksentekijöiltä ja rahoittajilta. Tämä tulevaisuus ei ole kuitenkaan ainoastaan hyvän rahoituksen varassa: toimia, joita voi edistää rahasta huolimatta, riittää kyllä edistettäväksi.

5. Tulosten arviointia ja jatkotoimenpiteitä

Muuttuva Kymenlaakso – tulevaisuusverstaas 2021 -tapahtuman tavoitteena oli tunnistaa Kymenlaaksoon vaikuttavia muutosilmiöitä (muuttuva Kymenlaakso), avata ilmiöiden kautta erilaisia tulevaisuuksia ja valita niistä toivotuimmat (tulevaisuuden näkeminen) ja löytää toimenpiteitä, joilla Kymenlaaksoa voidaan ohjata kohti toivottua tulevaisuutta (tulevaisuuden tekeminen). Tapahtuman runsaan osallistujamäärän (n. 120 osallistujaa) ansiosta näihin aihealueisiin saatiin kerättyä runsaasti materiaalia, josta vastauksia on koottu tähän raporttiin.

- Muutosilmiöistä tunnistettiin 11 teemaa, joiden avulla päästään jatkossa tarkastelemaan tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia, uhkia ja osaamistarpeiden muutoksia (ks. liitteenä oleva työkalupohja).
- Tulevaisuusnäkymissä keskityttiin toivottujen tulevaisuuksien tunnistamiseen ja työryhmien (13 kpl) tuloksista yhteneväisyyksiä tunnistamalla koottiin kolmen näkökulman kokonaisuudet siitä, mihin suuntaan Kymenlaakson tulevaisuuden toivotaan kulkevan. Nämä kokonaisuudet nimettiin Rajat ylittäväksi yhteistyöksi, Lumovoimaisen Kymenlaakson tarinaksi ja Ketteräksi digi-maakunnaksi.
- Tulevaisuuden toteutumista ei kuitenkaan jätetty sattuman varaan, vaan tulevaisuuden tekemisen aloittamiseksi tunnistettiin myös toimenpiteitä, joiden avulla voidaan kulkea näitä tulevaisuuksia kohti. Toimenpiteistä tunnistettiin tapahtuman jälkeen tehdyllä kyselyllä vielä, mitkä niistä koettiin tärkeimmiksi. Näiden toteuttamisen ja oman organisaation sisäisen pohtimisen avuksi on raportin liitteenä työkalupohja vapaasti hyödynnettäväksi.

Osa muutoksista haastaa, jopa uhkaa, elinvoimaa ja osa kasvattaa kohti parempaa huomista. Kaikista muutosvoimista voidaan kuitenkin löytää hyvät ja huonot puolet. Erilaisista tulevaisuusskenaarioista valittiin jatkokäsittelyyn erityisesti ne, joiden uskottiin olevan tulevaisuuden kannalta toivottavia. Tämä ei suinkaan tarkoita, etteikö haastavimpiinkin skenaarioihin tulisi varautua – päinvastoin. Varsin usein varautumisen ja uhkakuvien varjossa kuitenkin jätetään pohtimatta sitä, miten kohti toivottavaa tulevaisuutta päästään. Mitä toimenpiteitä silloin vaaditaan? Tulevaisuusverstaas raportteineen valaa usko tulevaan ja haastaa toimijat työskentelemään systemaattisesti yhdessä toivottavien tulevaisuuksien suuntaan.

Brändityö ja yhteistyö teemoina toistuivat läpi tulevaisuusverstaas. Useat eri ryhmät lähestyivät näitä teemoja, vaikka muutosilmiöitä käsiteltiin ryhmissä hyvin vaihtelevasti eri näkökulmista. Digitalisuuden ohessa tulevaisuusverstaas lopputuloksena voidaan todeta, että näiden teemojen ja skenaarioiden kannatukselle on vahva yhteinen tahto ja ne olisi syytä nostaa läpileikkaavina teemoina kaiken kehittämisen keskiöön. Systemaattisesti voidaan pohtia kulloinkin työn alla olevan toimenpiteen vaikutuksista maakunnalliselle maineilylle: miten viestimme asiasta ja sen vaikutuksista ulospäin? Entä, miten viestimme maakunnan sisällä? Miten toiminta nähdään maakunnallisen yhteistyön valossa? Kymenlaaksossa tehdään ylipäätään paljon mielenkiintoisia asioita ja alueella on monia voimavaroja hyödynnettäväksi. Ne on saatava paremmin näkyville ja kuulumaan siinä narratiivissa, jota alueesta kerrotaan. Ehkä veto- ja pitovoiman tavoittelun sijaan tulisikin puhe kääntää suoraan lumovoimaan? Lumovoimaiset tarinat Kymenlaakson vahvuuksista sekä alueella tapahtuvasta toiminnasta voisivat olla toimiva tapa herättää huomiota ja positiivista hämmästyä ja johtaa paremman imagon muodostumiseen.

Muita havaintoja tuloksista

Yllä mainittujen perusteemojen ja tulosten lisäksi tulevaisuusverstaas materiaaleista on tehtävissä muitakin havaintoja. Mielenkiintoista tuloksien näkökulmasta on, että muutosvoimissa melko vahvasti esiin nousseet ekologisuus ja kestävä kehitys eivät juurikaan näy enää tarvittavien toimenpiteiden tasolla. Onko näiden konkretisointi liian haasteellista, tai päinvastoin, liian itsestään selvää?

Tai ehkä muut toimenpiteet ovat vain tuntuneet työstön hetkellä oleellisemmilta? Aiheista oli kuitenkin tunnistettavissa selkeää liiketoiminnallista potentiaalia, johon kannattanee reagoida.

Uudet osaamistarpeet syntyvät yhteiskunnallisista muutoksista. Näistä tuloksista on jo nähtävissä mm. digitaalisuuden ja kestävä kehityksen vahvistuminen läpi toimialojen. Osaaminen nähdään tulevaisuusverstaassa työstetyissä materiaaleissa kahdella tavalla: yhtäältä laadukas koulutus nähdään maakunnan vetovoimatekijänä, toisaalta osaamisen katsotaan olevan edellytys uudistumiselle ja kasvulle. Erityisesti digitaalisen osaamisen tukemiseen tulisi tällöin panostaa. Ketterä digi-maakunta -skenaario edellyttää asukkaiden digitaalisen perusosaamiseen, tietoturvallisuuteen ja tiedon luotettavuuteen liittyvien osaamisten kasvua ja jatkuvaa ylläpitoa. Toisaalta digitaalisen osaamisen katsotaan liittyvän myös vahvasti toimialojen menestyksen edellytyksiin. Ravintoloiden ja ylipäättään palvelujen nähtiin tarvitsevan uusiutumista digitaaliseen suuntaan tai ainakin digitaalisuudesta hyötyen. Palvelujen muotoilussa uudenlaista kilpailuympäristöä vastaavaksi tarvitaan osaajia. Mielenkiintoisia olivat myös nostot kansainvälisen yliopistoyhteistyön merkityksestä maakunnan osaamisen ja vetovoiman näkökulmista.

Myös maatalouden automatisaatio ja tekoäly puhututti verstaassa, mutta tämä aihe oli kenties kyselyyn vastanneille vieraampi, koska se arvioitiin merkitykseltään muita toimenpiteitä vähäisemmäksi. Onko maatalous alana irrallinen, jopa unohdettu muiden alojen näkökulmasta? Voisiko yhteistyöstä maatalouden kanssa löytää uusia mahdollisuuksia alueen toimintaan?

Digitalisuuden ohessa teknologia ylipäättään luo uudenlaista tarvetta osaamiselle. Tästä kertoivat muun muassa tulevaisuusverstaassa esitetyt näkemykset ruuan ja sen tuotannon kehityssuunnista. Kantava teema oli myös digitaalisuuden yhdistyminen ihmisen hyvinvointia tukeviin palveluihin. Toisaalta kokonaisvaltainen hyvinvointi, työssä jaksaminen ja työn uudet muodot toistuivat niin ilmiö kuin skenaariotehtävissä, vaikeivat sellaisenaan nousseet lopputoimenpiteissä merkittävimpien tasolle. Voitanee kuitenkin todeta, että ihmislähtöinen ja hyvinvoiva Kymenlaakso on yksi edellytyksistä veto- ja pitovoiman kannalta ja osaltaan sisältyy tätä kautta myös brändityön laajaan teemaan.

Vertailu aiempiin tuloksiin

Tulosten arvioimiseksi vertaamme tulevaisuusverstaassa synnytettyjä skenaarioita kolmeen Kymenlaaksoa koskevaan, aiemmin tehtyyn näkökulmaan: Kymenlaakson 2040 skenaarioihin, Sitran Tulevaisuusbarometrista löydettyihin tuloksiin sekä Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategiaan.

Tulevaisuusverstaan tulokset ovat selkeästi linjassa Kymenlaakson muidenkin tulevaisuusnäkymien kanssa ja vahvistavat täten jo olemassa olevaa tietoa. Osaltaan ne tuovat kuitenkin omanlaisensa lähestymistavan aiheeseen: tarvittavia toimenpiteitä on etsitty erityisesti toivottujen tulevaisuusnäkökulmien kautta, ja varautumisen ohella toimenpiteet tekevät näkyviksi ja vahvistavat jo olemassa olevia voimavaroja. Tulevaisuusverstaas tuo painoarvoa erityisesti koko Kymenlaakson kattavalle maine- ja brändityölle.

Jatkoarviointia tarvitaan vielä siitä, minkä verran tulevaisuusverstaan avulla löydettyjä toimenpiteitä edistetään jo nykyisillä toimilla ja kuinka vahvasti niitä tulisi viedä jatkossa eteenpäin. Tätä arviointia tullaan tekemään tulosten esittelyiden yhteydessä, minkä lisäksi eri organisaatioiden toivotaan itsenäisesti miettivän, miten toimenpiteiden edistämistä voitaisiin lähteä kunkin omasta näkökulmasta viemään eteenpäin.

Vertailu Kymenlaakson 2040 skenaarioihin

Miten tulevaisuusverstaan tuloksena syntyneet kolme skenaariota näyttäytyvät suhteessa Kymenlaakson 2040 skenaarioihin (Kymenlaakson liitto 2020)? Syksyllä 2020 päivitetyt skenaariot on

koottu kolmen otsakkeen alle: Yhteisöllisyyden vastuulla, Tehokkuuden armoilla ja Yhteisymmärryksen ehdoilla. Otsikkotasolla skenaariot toistavat tulevaisuusverstaan huomioita maakunnallisesta yhteistyöstä, yhteisöllisyydestä ja yhteisestä tahtotilasta.

Skenaariokuvauksista löytyy jonkin verran yhteneväisyyksiä tulevaisuusverstaan tulevaisuuskuviensa kanssa. Esimerkiksi Yhteisöllisyyden armoilla –skenaariossa paikallisuus korostuu vahvasti ja Yhteisymmärryksen ehdoilla –skenaario puolestaan korostaa vihreitä arvoja ja näiden molempien nähtiin tulevaisuusverstaassa olevan keskeisiä tekijöitä lumovoimaisen Kymenlaakson tarinan rakentamisessa. Digitaalisuuden taas voi katsoa olevan läpileikkaava teema Kymenlaakson skenaarioissa, ja digitaalisuus tuli vahvasti esiin myös tulevaisuusverstaan tuloksissa läpileikkaavana teemana kiteytyen Ketterä digi-maakunta -skenaarioon.

Aivan suoraan, yksi yhteen, tulevaisuusnäkymät eivät tulevaisuusverstaan ja skenaarioiden välillä ole, eikä tarvitsekaan. Näiden työstössä on ollut erilaiset lähtökohdat – ja tulevaisuustyöskentelyssä tulevaisuusvaihtoehtoja on loputtomasti. Kymenlaakson 2040 skenaariot ovat tulevaisuusverstaassa työstettyihin lukuisiin skenaarioihin verrattuna selkeästi monipuolisempia kuvauksia mahdollisista tulevaisuuksista. Tulevaisuusverstaas taas antoi näkymiä siihen, millaisia tulevaisuuskuvia Kymenlaaksolle toivotaan.

Kymenlaakson 2040 skenaariot

Päivitetty syksyllä 2020

1

Yhteisöllisyyden vastuulla

- Talousvaikeudet ja viennin haasteet
- Geopoliittista epävakautta
- Luottamuksen lasku, ääriajattelun nousu
- Teknologiasta yhteisöllisyyteen
- Paikallisuus korostuu vahvana
- Lähiyhteisöjen merkitys kasvaa

2

Tehokkuuden armoilla

- Valta, data ja raha keskittyvät
- Biobuumi
- Investointivaikeudet
- Logistiikka nopeutuu, autonomiset ratkaisut yleistyvät
- Huoltosuhde heikkenee, työvoiman tarve vähenee, huippuosaajista kilpaillaan
- Digiin ja infraan panostetaan
- Epäluulo ihmisten ja instituutioiden välillä kasvaa

3

Yhteisymmärryksen ehdoilla

- Maailmantalouden kasvu
- Monikansalliset sopimukset lisäävät luottamusta ja byrokratiaa
- Työnteko joustavaa ja monimuotoista, osaajapulaa
- Kansalaispalkka tuo turvaa alustatalouteen
- Luontoarvot korostuvat, vihreä elvytys
- Oma data, luotto teknologiaan
- Terveystietoisuus, ennaltaehkäisy, omahoito, kotirobotiikka

Kuva 17. Kymenlaakson Liiton Kymenlaakso 2040 –skenaariot kuvaavat kolmea vaihtoehtoista tulevaisuutta. Kuvaan on referoitu skenaarioiden pääpiirteitä. (Kujanpää 2021; Kymenlaakson liitto 2020)

Kymenlaakson skenaariokuvausten yhteydessä on tuotu esiin myös aihealueita, joihin pitäisi tarttua huolimatta siitä, mikä tulevaisuus tulee toteutumaan. Nämä aihealueet (Kuva 18) esiteltiin tulevaisuusverstaan alussa Irina Kujanpään puheenvuorossa. Toimet kuitenkin esiteltiin niin nopeasti, ettei niiden oletettu voivan jäädä suoraan sellaisenaan kenenkään mieleen, vaan ne toimivat enemmän syötteinä siitä, millaisia erilaisia näkökulmia tulevaisuuteen voisi olla.

Kuva 18. Kymenlaakson liiton skenaarioiden yhteydessä on lueteltu, miten erilaisiin tulevaisuuksiin tulisi varautua. Näiden lisäksi työhön on kerätty toimia, joita pitäisi viedä eteenpäin joka tapauksessa, riippumatta siitä, mikä tulevaisuus on edessämme. (Kujanpää 2021; Kymenlaakson liitto 2020)

Mielenkiintoista onkin se, että näistä toimista joka ikinen on yhdistettävissä myös tulevaisuusverssaan kautta ehdotettuihin, toivottuja tulevaisuuksia toteuttaviin toimenpiteisiin tai niitä ennen tunnistettuihin muutosvoimiin. Osa toimista on todettu jopa erittäin tärkeäksi aiheeksi viedä eteenpäin. Aiheet ovat suhteellisen yleisiä ja niiden eteen tehdään jo asioita, mutta nämä tulokset vahvistaisivat niiden edistämisen tärkeyttä.

Vertailu Sitran Tulevaisuusbarometrin tuloksiin

Sitran ja Kantar TNS:n Tulevaisuusbarometrin (2021) tulokset ovat tarkasteltaessa valtakunnallisesti tai maakuntakohtaisesti. Maakuntakohtaisista tuloksista poimittiin kahdesta tulevaisuusverssaan aiheisiin sopivasta näkökulmasta viisi kärkisijaa kummastakin vertailtavaksi.

Sitran tulevaisuusbarometrin Kymenlaakson tuloksissa oman asuinkunnan tulevaisuuden toivottiin olevan erityisesti

1. aktiivinen ja elinvoimainen
2. oikeudenmukainen ja tasapuolinen
3. ihmisläheinen ja yhteisöllinen
4. kehittyvä, uudistuva ja innovatiivinen
5. turvallinen.

Tulevaisuusbarometrin mukaan tärkeimpiä asioita, joiden toivotaan toteutuvan seuraavan 10 vuoden aikana, voi luetella seuraavasti:

1. hyvinvointivaltio Suomessa säilyy
2. työpaikkoja lisää ja kaikille töitä
3. luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysäytetään
4. julkinen talous tasapainoon
5. jätteiden määrän kasvu pysäytetään.

Verrataan tulevaisuusverssaan tuloksia näihin Tulevaisuusbarometrissa saatuihin näkökulmiin alla olevan taulukon (Taulukko 5) avulla.

Taulukko 5. Tulevaisuusverstaan näkökulmat verrattuna Tulevaisuusbarometrin kautta saatuihin tuloksiin

	Toivottu tulevaisuus					Toteutuu 10 vuodessa				
	aktiivinen ja elinvoimainen	oikeudenmukainen ja tasa- puolinen	ihmisläheinen ja yhteisöllinen	kehittyvä, uudistuva ja innovatiivinen	turvallinen	hyvinvointivaltio Suomessa säilyy	työpaikkoja lisää ja kaikille töitä	luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäytetään	julkinen talous tasapainoon	jätteiden määrän kasvu pysäytetään
Löydetyt muutokset										
Rajat ylittävä yhteistyö										
Lumovoimaisen Kymenlaakson tarina										
Ketterä digimaakunta										

Violetti: esiintyy selkeästi tulevaisuusverstaan tuloksissa

Harmaa: voidaan tulkita vaikuttavan tulevaisuusverstaan tulosten taustalla

Tuloksissa yhteneväisyyttä löytyy muiden aiheiden, kuin hyvinvointivaltion säilymisen, julkisen talouden tasapainon ja jätteiden määrän kasvun pysäyttämisen kanssa. Hyvinvointivaltion säilymisen voi kuitenkin lukea olevan elinvoimaisen maakunnan taustalla edelleen tulevaisuudessakin. Julkisen talouden suhteen tuloksissa keskityttiin toivottuun tulevaisuuteen, jonka taustalle tarvitaan riittävää julkista taloutta. Jätteiden määrän kasvun pysäyttämisen voidaan lasketa taas liittyvän ekologisen ajattelutavan lisääntymistä esiin nostaneisiin huomioihin.

Vertailu Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategiaan

Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategia 2.0 (Kymenlaakson liitto 2021) on maakunnan olemassa oleville vahvuuksille perustettu strategia, jonka tavoitteena on kilpailukykyinen, houkutteleva ja elinvoimainen Kymenlaakso. Strategisiksi kärjiksi on valittu bio- ja kiertotalous (uusiutuvat materiaalit ja energia), logistiikka (älykäs ja vihreä logistiikka) ja digitalous (datatalous, kyberturvallisuus sekä pelillisuus). Näiden lisäksi strategialle on valittu neljä toiminnallista tavoitetta, jotka läpileikkaavat strategisia kärkiä: osaamisen kehittäminen ja vahvistaminen, yhteistyön ja kumppanuuk-sien edistäminen, infrastruktuurin ja toimintaympäristön kehittäminen sekä palvelu- ja tuotekehityksen vauhdittaminen.

Kymenlaakson tulevaisuusverstaan löydöksiin verrattaessa selkeä yhteneväisyys löytyy digitalous-kärjestä verstaan ketterään digimaakuntaan. Tarkastellaan yhteneväisyyksiä kuitenkin tarkemmin taulukon avulla.

Taulukko 6. Vertailua älykkään erikoistumisen strategian ja tulevaisuusverstaan tulosten välillä.

	bio- ja kiertotalous	logistiikka	digitalous	osaamisen kehittäminen ja vahvistaminen	yhteistyön ja kumppanuuk-sien edistäminen	infrastruktuurin ja toimintaympäristön kehittäminen	palvelu- ja tuotekehityksen vauhdittaminen
Löydetyt muutokset							
Rajat ylittävä yhteistyö							
Lumovoimaisen Kymenlaakson tarina							
Ketterä digimaakunta							

Erityisesti tulevaisuusverstaan työryhmien löytämät muutosvoimat ovat laajuudeltaan kattaneet kaikki tässä vertailut aihealueet. Toimenpidevalinnoissa on kuitenkin digi-näkökulman lisäksi keskitytty enemmän aiheisiin, jotka löytyvät älykkään erikoistumisen strategian läpileikkaavista, toiminnallisista tavoitteista.

Tästä eteenpäin: siilot silloiksi!

Ennakointi on toimintaa, jossa täytyy tehdä koko ajan uusia päätelmiä ajan mukanaan tuomia muutoksia tarkasteltaessa. Se on jatkuvaa arviointia siitä, mihin suuntaan tulevaisuus on kulkeutmassa ja miten siihen varaudutaan. Pelkkä varautuminen ei kuitenkaan riitä: sen rinnalla tulee olla näkemys siitä, mihin suuntaan yhteistä tulevaisuutta halutaan viedä. Tulevaisuusverstaas 2021 keskittyi tähän näkökulmaan: tulevaisuuden tekemiseen. Tässä raportissa annamme paitsi toimenpiteitä tehtäväksi, myös työkaluja tulevaisuustyön aktiiviseen jatkamiseen.

Toivomme, että tämä materiaali avaa tulevaisuutta erityisesti mahdollisuuksien valossa ja että toimenpiteitä kohti Kymenlaakson toivottuja tulevaisuusnäkyymiä aletaan toteuttaa tosissaan. Toimenpiteet eivät voi jäädä yksittäisten toimijoiden harteille, vaan niiden taakse tarvitaan laajaa yhteistyötä ja yhteistä päätöksentekoa. On aika muuttaa turhat siilot silloiksi, tarttua toimeen yhdessä ja tehdä toivotusta tulevaisuudesta totta!

Mitä kaikkea tapahtuu koko ajan!

Kuva 19. Kymenlaaksossa tapahtuu jo nyt monia asioita, jotka vievät kohti toivottua tulevaisuutta. (Kujanpää 2021)

Lähteet

Hiltunen, Elina. (22.4.2021). Futuregraphics. Osoitteesta <https://www.whatsnext.fi/infographic/>

Kujanpää, Irina. 2021. Diaesitys Kymenlaakson tulevaisuusverstaassa 21.4.2021.

Kymenlaakson liitto. 2020. Kymenlaakson skenaariot. Osoitteesta <https://www.kymenlaakso.fi/maakunnan-kehittaminen/maakuntaohjelma/maakuntaohjelma-2022-2025/kymenlaakson-skenaariot>

Kymenlaakson liitto. 2021. Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategia 2.0. Osoitteesta <https://www.kymenlaakso.fi/maakunnan-kehittaminen/alykkaan-erikoistumisen-strategia>

Sitra & Kantar TNS 2021. Tulevaisuusbarometri 2021 kyselytutkimus. Osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuusbarometri-2021>

Raportissa esitetyt piirroskuvitukset:

Tulevaisuusverstaassa oli mukana XAMKin opiskelijoita seuraamassa tapahtumaa ja työryhmien työskentelyä. Opiskelijat luonnostelivat piirroksia kuulemansa ja näkemänsä perusteella. Näistä piirroksista tätä raporttia kuvittamaan valittiin piirroksia seuraavilta kuvittajilta:

Kejonen, Emilia
Ojanen, Janina
Silvala, Suvi
Vanhala, Mira
Vepsäläinen, Nea
Virtanen, Essi

Työkalu muutosilmiöiden tarkasteluun

	Mitä mahdollisuuksia muutokset voivat tuoda?	Mihin uhkiin muutokset voivat johtaa?	Millaisia osastarpeita muutokset voi tuoda?	Kuinka nopeasti näihin muutoksiin tulisi reagoida?
Kestävä kehitys avaa liiketoimintamahdollisuuksia				
Syömisen trendeistä ruokainnovaatioita				
Maatalouden maisema muuttuu				
Ruoan jakelutavat muutoksessa				
Kilpailukykyinen innovaatiomaakunta				
Toimiva digitaalisuus vaatii luottamusperustaa				
Etätyö muokkaa työn luonnetta ja vuorovaikutusta				
Kulttuuri kulkeutuu kaikkialle				
Hyvinvointia kulttuurista ja luonnosta				
Matkailua ohjaavat monet arvot				
Kohti positiivista muuttoa				

Työkalun apuna voi käyttää tämän raportin osaa Muuttuva Kymenlaakso, jossa muutosilmiöt on avattu tarkemmin.

Työkalu toivottujen tulevaisuuksien toteuttamiseen

	Rajat ylittävä yhteistyö	Lumovoimaisen Kymenlaakson tarina	Ketterä digi-maakunta
MERKITYS: Miksi haluaisimme, että juuri tämä tulevaisuus toteutuisi			
ESTEET JA HAASTEET: Miksi tämä tulevaisuus ei ole vielä totta? Miksi sitä ei ole vielä toteutettu?			
ROOLIT: Keiden kanssa voisimme edistää tämän tulevaisuuden toteutumista?			
MITTARIT: Miten toimenpiteiden onnistumisista tulisi seurata?			
RESURSSIT: Minkä verran aikaa, rahaa ja resursseja olemme valmiita käyttämään?			
ASKELEET: Mitkä 1-3 asiaa meidän tulisi tehdä ensimmäiseksi?			

Työkalun apuna voi käyttää tämän raportin osia Toivottuja tulevaisuuksia ja Tulevaisuuden tekemisen, joista löytyvät tarkemmat kuvaukset tulevaisuuskuvauksista.